APeer Reviewed Journal

ISSN : 2278-280X

Himalayan Research Journal

Upama Publication, Maa Super Market, Kalimpong-734301, Dist. Kalimpong, West Bengal.

Email : ehgirct@gmail.com

A Peer Reviewed Journal

ISSN : 2278-280X

हिमालयन रिसर्च जर्नल

HIMALAYAN RESEARCH JOURNAL

Vol. X No. 12 Nov-Dec 2022

Published by

Himalayan Scientific Society for Fundamental and Applied Research

Kalimpong

A Peer Reviewed Journal ISSN : 2278-280X

हिमालयन रिसर्च जर्नल

HIMALAYAN RESEARCH JOURNAL

Vol. X No. 12 November 2022

Published by

Himalayan Scientific Society for Fundamental and Applied Research
Kalimpong

हिमालयन रिसर्च जर्नल

HIMALAYAN RESEARCH JOURNAL

Vol. X | No. 12 | November 2022

Chief Editor

Dr. B. B. Gurung, Head & Curator, Kalimpong Science Centre

Executive Editor

Shri Sanjay Bista, Associate Professor, Kalimpong College

Editors

Dr. Sajeed Ali, Professor, RRS (Hill Zone), UBKV, Kalimpong

Dr. Pranay Bantawa, Assistant Professor, Kalimpong College

Dr. Dev Chandra Subba, Assistant Professor, Sikkim University, Sikkim

Honorary Editors

Dr. Sunil Kaul, Chief Senior Research Scientist,

National Institute of Advanced Industrial Science & Technology (AIST), Japan

Prof. Gaurav Desai, Tulane University, USA

Prof. Narayan Chalisey, Nepal Sanskrit University, Nepal

Dr. Bimal Sharma, Xishuangbanna Tropical Botanical Garden

Chinese Academy of Science, China

Prof. Manoj Sharma, Electrical College of Science of Technology, Phuentsholing, Bhutan

हिमालयन रिसर्च जर्नल

HIMALAYAN RESEARCH JOURNAL

Vol. X No. 12 November 2022

Contents / विषय सूची

शोध-पत्र **पृष्ठ/Page**

- **लीला लेखनका अवधारणा** **9**
  उदय छेत्री
- **कवि सुधीर छेत्री र उनको *फेरि अर्को अनुष्टुप*** **16**
  वासुदेव पुलामी
- **लैङ्गिक समानता अनि सम्भाव्यताभित्र**
  नेपाली एकाङ्की 'म फेरि फर्केर आउनेछु' : एक परिचर्चा **21**
  योगेश खाती
- **माछाको मोल कथाको काल पठन** **30**
  बलराम सापकोटा
- **भारतेली नेपाली चलचित्रको इतिहास** **35**
  सोनाम शेर्पा
- **नेपाली र असमिया भाषाका उखानमा प्रतिबिम्बित सामाजिक जीवन** **42**
  अनिल कुमार विश्वकर्मा

Research Article

- **Can a Poet Save Nature ? Ecocritical Study on Terence Mukhia's Collection** **51**
  Bedika Rai
- **Revitalizing Public Libraries of Darjeeling and Kalimpong Hills : A Suggestive Roadmap** **63**
  Avijit Rai et al

भारतेली नेपाली चलचित्रको इतिहास

सोनाम शेर्पा
नेपाली विभाग, गोरूबथान सरकारी महाविद्यालय

लेख विवरण
प्राप्त : ५ अक्टोबर २०२२ **संसोधित प्राप्त :** २० अक्टोबर २०२२ **स्वीकृत :** ३० अक्टोबर २०२२

सार

चलचित्रको महिमा र गरिमा विश्वमा सौष्ठवमयी रहेको छ । यसलाई साहित्यका विभिन्न विधाहरूमध्ये एउटा लोकप्रिय र मनोरञ्जनपूर्ण विधा मानिन्छ । चलचित्र अन्यान्य साहित्यिक विधाहरू भन्दा रसिलो र भावक सहृदय हुन्छ । दुइसय भन्दा पुरानो इतिहास रहेको चलचित्रले आज भारतेली नेपाली समाज र संसारमा एउटा छुट्टै माइल खुट्टी निर्माण गरेको आभास हुन्छ । आफ्नै परम्परा, इतिहास, व्यथा र पिडा बोकेर हिँडेको भारतेली नेपाली चलचित्रले आजको स्थितिमा आइपुग्दा धेरै गल्ली र गलछेडा पार गरिसकेका छन् ।

सन् १९५० के दशकदेखि चलचित्र जगतमा पाइला चालेको भारतीय नेपाली चलचित्रको इतिहास जतिको लामो छ, त्यतिकै यसको लामो पिडा पनि छ । विभिन्न अमिलो घाँम, कालो उज्यालो, रातो साथ, लुलो दर्शक, लङ्गडो प्रचार आदिको साथ पाएर पनि अन्य भाषा र देशबाट निर्मित चलचित्रसित कुममा कुम जोडाउन सक्षम छ । यसै इतिहासको रेखाङ्कन प्रस्तुत लेखमा गरिएको छ । प्रस्तुत लेखमा खोजमूलक शोध पद्धति र विश्लेषणात्मक विधि अप्नाइएको छ भने यसको पाद टिप्पणी, सन्दर्भ सूची एमएलए ह्याण्ड बुक, सातौं संस्करणलाई आधार गरिएको छ ।

बीज शब्द : चलचित्र, इतिहास, नेपाली चलचित्र ।

चलचित्रको अर्थ

'चल्' धातुमा 'अच्' प्रत्यय जोडिएर 'चल' शब्द बन्दछ भने 'चित्र् धातुमा अच्' प्रत्यय जोडिएर 'चित्र' शब्द बन्दछ । चल र चित्र दुई शब्दको योगले निर्माण भएको चलचित्रको शाब्दिक अर्थ 'चल्ने चित्र' हो ।[1] कुनै पनि स्थिर, अचल र मुर्त चित्र मुभ गर्ने भएकोले यसैलाई चल्ने चित्र वा चलचित्र भनिएको हो । विशेषगरेर जब गतिशील तस्बिर, गतिवान् चित्र वा अस्थिर चित्रमा परिवर्तन हुन्छन्, तब त्यस चित्रलाई **चलचित्र** भनिने गरिन्छ । चल र चित्र दुवै तत्सम शब्द भएकोले यसको समस्त रूप चलचित्रले सम्बन्धित विधाको अपेक्षित अर्थलाई प्रतिनिधित्व गर्दछ । यसर्थ चलचित्रलाई गतिशिल चित्रहरूको क्रमबद्ध श्रृङ्खला मानिने गरिन्छ ।

चलचित्रलाई मोसन पिक्चर (Motion Picture), फिल्म (Film), सिनेमा (Cinema), मुभी (Movie), टकी (Talky), पिक्चर (Picture), बाइस्कोप (Bioscope), पब्लिसिटि (Publicity) आदि पनि भनिने गरिन्छ । यी मध्येमा चलचित्रका लागि उपयोगी शब्द भने **मुभी** नै सठीक हुन्छ । कारण मुभ गर्ने वा चल्ने चित्रहरूलाई चलचित्र भनिने हुनाले यही मुभी शब्दनै सुहावदिलो देखिन्छ । कुनै पनि चित्र प्रर्दशन यन्त्र (प्रोजेक्टर), क्यामरा आदिका

1 . न्योपाने, सुभाषचन्द्र, सन् २०१३, **नेपाली नाटक र चलचित्र सिद्धान्त**, धरान : एनबीडी प्रकाशन, पृ. सं. १९१ ।